

28.1.2021

רב ניצב קובי שבתאי
מפכ"ל משטרת ישראל

באמצעות דוא"ל: lishkatmafcal@police.gov.il

שלום רב,

הנדון : שימוש מסוכן במכת'זיות ובבואש נגד האוכלוסיה החרדית בירושלים ובבית שמש

הרינו לפנות אליך בעניין שימוש נרחב ומסוכן במכת'זיות ובבואש (להלן: **האמצעים**) כלפי האוכלוסייה החרדית בירושלים ובבית שמש במהלך השבועות האחרונים.

על פי עדויות רבות שהגיעו לאגודה לזכויות האזרח ולוועד נגד עינויים, בין היתר באמצעות התארגנות בצדק הפועל בקהילה החרדית, נעשה בשבועות האחרונים שימוש נרחב ובלתי מידתי במכת'זיות ובבואש בשכונות חרדיות, תוך התעלמות מכללי הזהירות ובניגוד לכללים המנחים שנקבעו בפסיקת ביהמ"ש העליון ובנהליה של המשטרה עצמה. הלכה למעשה, התנהלות זו מהווה ענישה קולקטיבית כלפי אוכלוסייה שלמה, ללא אבחנה בין מפרי סדר לבין עוברי אורח, בין בגירים לילדים ובין הפגנה בשטח פתוח לבין בתי מגורים. לאור זאת, יש לחדול לאלתר מהשימוש באמצעים אלו לתכלית של ענישה, לתחקר את האירועים שבהם נעשה שימוש בניגוד לנהלים ולהבטיח כי השימוש בהם יתבצע באופן מידתי בלבד ובהתאם לנהלים.

אין ספק כי המשטרה מתמודדת בימים אלו עם הפרות סדר קשות ואירועי אלימות וונדליזם קשים. אלא שאירועים אלה לא יכולים להצדיק שימוש בלתי מרוסן בכח ופגיעה באנשים רבים כל כך ללא קשר למעורבותם באירועים.

נתאר להלן את האירועים האחרונים, על פי העדויות והתיעוד שהגיעו לידינו :

1. אתמול, 26.1.21, בסביבות השעה 11:00 נעשה שימוש נרחב במכת'זיות (מספר הרכב 43265) ברחוב יחזקאל פינת דוד בירושלים. התזת המכת'זיות כוונה גם למדרכה ופגעה בעוברי אורח העובדים במקום, ובבתי עסק לממכר מזון המקיימים מסחר בהתאם להנחיות. כך למשל התקבל דיווח על פגיעה וגרימת נזק לסחורה בחנות ירקות הממוקמת בפינת הרחובות יחזקאל ודוד בכניסה לשוק הבוכרים, תוך גרימת נזק רב לסחורה במקום.

2. ביום ראשון, 24.1.21, דווח על שימוש נרחב במכת'זיות ובבואש מחוץ לבית המדרש סאטמר ברחוב יואל בירושלים (ככר השבת, [המשטרה התיזה 'בואש' בכיכר השבת, כארבע שעות ברצף](#), חיים גולדברג, 24.1.21). השימוש נעשה ישירות לעבר מבנה בית המדרש ולעבר בנייני המגורים בפינת הרחובות הושע ויואל. אזרחים ששהו במקום, עוברי אורח ואף אנשים שניסו לתעד את האירועים רוססו על ידי הנוזל גם כאשר ניסו לתפוס מחסה ולהתרחק ממוקד ההפגנה. להלן סרטונים המתעדים את האירוע: התזה לתוך חלון [של בית פרטי](#); לתוך חצר פרטית [כאשר הרחוב ריק](#) ממפגינים; התזת בואש [באופן חסר אבחנה](#) תוך פגיעה בעוברי אורח; התזה ישירות לעבר חלון בית פרטי, [תוך שבירת חלון](#) כאשר הרחוב ריק ממפגינים.

3. באגודה לזכויות האזרח התקבלה עדותו של פעיל מטעם התארגנות "בצדק" שהגיע למקום על מנת לתעד את התנהלות המשטרה. הפעיל דיווח על כך שנכנס לכניסת בניין על מנת להסתתר מהתזת הבואש, אך ההתזה נעשתה, באופן מכוון, לעבר כניסות הבניינים כפי שניתן לראות ב**סרטון** המתעד את הדברים. אותו פעיל דיווח על נזק רב שנגרם למצלמתו ולבגדיו כתוצאה מהתזת הבואש לעברו.
4. באותו יום (24.1.2021) נעשה שימוש בבואש גם ברחוב גאולה והושע בירושלים. על פי העדויות שהתקבלו, השימוש בבואש נעשה ללא אבחנה בין מפגינים לעוברי אורח, לרבות תינוקות נשים וילדים, שיצאו מבתם לרחוב, לצרכיהם הרגילים:

(בעילום שם): "יצאתי ביום ראשון בתאריך י"א שבט באזור השעה עשר לרחוב על מנת לבצע קניות... פתאום אני חוטפת שפריץ של מים מסריחים לתוך החדר כאשר נהיתי ספוגה במי הבואש כל בגדיי הלכו לאיבוד הפסדתי יום עבודה עקב כך שהיתי צריכה לנקות את הגועל הזה ועדיין לא מפסיק להריח ממני."

(בעילום שם): "הלכתי בגאולה ביום ראשון, יא' שבט בשעה 12:30 בצהריים עם תינוק בן 5 חודשים לכיוון בית המרקחת ברחוב עמוס. פתאום ראיתי מרחוק מכתז"ית והוא מתחיל להתיז מי בואש במרחק של מאות מטרים."

התחלתי לרוץ וכמעט התגלשתי כי הכל היה רטוב. נרטבתי כל כולי עם מי הבואש וגם על התינוק היה. הוא התחיל לצרוח מכאבים, ראיתי שכל הפנים שלו אדומות וצורב לו בעיניים. לא יכולתי אפילו להתפנות אליו כי כל כולי רטובה ומסריחה ורצתי הביתה כל עוד רוחי בי. בבית הפשטתי לו את הבגדים, שטפתי לו את הפנים והוא עדיין סבל ובכה ומלא כויות. המים חדרו גם לרגליים מבעד לבגדים. שמת לי מיד ספריי של אלורה לכוויות ועשיתי לו כמה אמבטיות ועדיין לא הוטב לו והריח לא עבר."

5. ביום 22.12.2020 התקיימה בצומת הרחובות יפו ושרי ישראל בירושלים מחאה בעניין גיוס אברכים לצה"ל, במסגרתה עשתה המשטרה שימוש נרחב ומאסיבי במכתז"ית. בנוסף דווח באמצעי התקשורת על שימוש בפרשים שדהרו לתוך הקהל, ועל כך ששוטרים הכו וזרקו מפגינים בצדי המדרכה. (שיחה מקומית, **בבלפור הופסק השימוש במכתז"יות, בהפגנות החרדים העסקים ברגיל**, אורן זין, 23.12.2020). לאחר הפגנה זו התקבלה עדות של מפגין בשם מנחם בריז שנכח במקום. המפגין דיווח שהשתתף בהפגנה אך עמד על המדרכה, בשעה שסילון המכתז"ית כוון ישירות לפניו ללא הזהרה, כך שמשקפיו נשברו על פניו. בהמשך לכך סבל המפגין מצריבה ממושכת בעיניים ופגיעה זמנית בראייה.

6. באירוע נוסף שהתרחש בערב שבת 2.1.2021, בסביבות השעה 01:30 בלילה תועד שימוש נוסף במכתז"ית, הפעם ברחוב בר אילן בירושלים, בליבה של שכונה חרדית צפופה. המכתז"ית תועדה בוידאו כאשר היא "יורה" **זרנוקים** של נוזל **ישירות לתוך הקומות הראשונות** של בנייני המגורים ולעבר המדרכות, בזמן שהרחוב עצמו ריק ממפגינים.

7. ביום 20.1.21 נערכה הפגנה בשכונת רמת בית שמש ב' בעיר בית שמש. על פי עדויות תושבי השכונה, השימוש בבואש החל מיד עם תחילת ההפגנה ומבלי שנעשה ניסיון לפזרה באמצעים פוגעניים פחות. ההתזה נעשתה באופן נרחב, לא רק לעבר המפגינים אלא בכל רחבי השכונה, ובין

היתר לעבר מדרכות וככרות, לעבר תושבים בכל הגילאים, שלא היו מעורבים בהפגנה, ולתוך מרפסות בתים וחנויות. כך על פי עדותו של תושב השכונה:

"הגיעו כוחות משטרה, ולמרות שאין כאן מפגינים אלימים, הבואש החל להשפריץ לכל עבר, ללא כל התראה או אבחנה: על עצים, על בניינים, על רכבים חונים, רכבים נוסעים, לתוך מרפסות שעמדו בהם אנשים – ממש לגובה. יש לציין כי כל המפגינים שעמדו רק צעקו ולא השתמשו באלימות. אין סיבה להעניש את כולם בענישה קולקטיבית, ולהפוך את המקום שבו אנחנו גרים לזירת מלחמה. הרחובות מסריחים כעת בצורה נוראית, הבתים מסריחים מבפנים, אי אפשר לנשום. הנשים והילדים סובלים ומסויטים, וזה נורא ומזווע."

8. בהפגנה שהתקיימה ביום ראשון האחרון, 24.1.2021 בבית שמש עשתה המשטרה שימוש נוסף באמצעים לפיזור הפגנות. על פי עדויות התושבים באירוע זה, השימוש במכת"זית נעשה לאחר השעה [23:00 בלילה בשעה שלא התקיימה כל הפרת סדר](#), ללא התראה וללא אבחנה, וישירות לעבר [עוברי אורח ורכבים](#), ולעבר [בתי מגורים ובית כנסת](#). כמו כן התקבל תיעוד של [התזה ישירות למרפסות הבתים](#) כשילדים סקרנים עומדים בהן ומתבוננים בנעשה. תושבת השכונה ששאפה ונפגעה מנוזל הבואש שהותז לעבר ביתה דיווחה על כך שחשה בחילה, סחרחורת וחולשה, וכן כאבי ראש ובטן במשך הימים שלאחר השימוש בבואש, ונאלצה לקבל טיפול רפואי בשל כך. בנוסף, לילדיה נגרמה תגובה אלרגית מנוזל הבואש. תיעוד מסיכום הביקור במרפאה מיום 26.1.2021 מצורף למכתב זה.

שימוש במכת"זית ובבואש ללא הצדקה ובניגוד לנהלים:

9. טיפול המשטרה בהפרות סדר במסגרת הפגנות מוסדר במספר נהלים משטרתיים. "נוהל הטיפול המשטרתית בהפרות סדר" שמספרו 90.221.111.001 (להלן: **נוהל הפס"ד**), וכן נוהל הפעלה ושימוש בנוזל בואש מספר 90.221.111.008 (להלן: **נוהל בואש**), ונוהל הפעלת מכת"ז שמספרו 90.221.111.004 (להלן: **נוהל מכת"ז**).

10. לפי הוראות הנהלים, השימוש בבואש ובמכת"זית שמור להפרות סדר מדרגה 3 מתוך ארבע לפחות, שהן הפרות סדר קשות, שבאות לידי ביטוי בהתנגדות אלימה. הנהלים קובעים כי פיזור הפגנה על ידי המשטרה באמצעים מיוחדים לפיזור הפגנות יעשה רק במצבים שבהם צפויה פגיעה קשה, בדרגת ודאות קרובה לביטחון הציבור, לגוף או לרכוש (בג"ץ 5882/18 **קרויס נ' משטרת ישראל** (פורסם בנבו, 19.8.2020) להלן: **עניין קרויס**; בג"ץ 4712/96 **סיעת מרצ נ' עיריית ירושלים** (2) 822, 833 (1996); בג"ץ 153/83 **לוי נ' מפקד המחוז הדרומי פ"ד לח(2) 393, 401 (1984)**). נוהל הפס"ד קובע כי בטרם נעשה שימוש באמצעים לפינוי הפגנות בכוח, על המשטרה למצות חלופות, לרבות קיום מו"מ עם המפגינים ומארגני ההפגנה. בנוסף אין מנוס מלציין כי התנהלות כוחנית וחסרת אבחנה של המשטרה מובילה להחרפת המחאה וההתנגדות בקרב הציבור ולהחרפת מעגל האלימות.

11. חמורים במיוחד היו המקרים של **התזת נוזל הבואש ישירות לתוך מבנים סגורים** ובניגוד לסעיף 7 ה-ו לנוהל בואש; השימוש נעשה לעבר חלונות בתים ומרפסות ולעבר עסקים ורכבים, תוך פגיעה מכוונת במי שאינם מעורבים בהפרת סדר. שימוש זה אף אינו משרת כל מטרה לגיטימית הקשורה לפיזור הפס"ד, ומהווה אמצעי ענישה בלבד.

12. כמתואר לעיל וכעולה מהתיעוד המצורף, בחלק מהאירועים – השימוש באמצעים נעשה לאורכם של קטעי רחוב שבהם לא התקיימה באותה עת הפגנה כלל. עולה חשש כבד לכך שהמשטרה השתמשה במכת"זית ובבואש באופן שיטתי **כאמצעי אכיפתי וענישתי** כלפי כלל האוכלוסיה במקום, וכדי להרתיע אזרחים מהמצאות במרחב הציבורי – ללא כל קשר לפיזור הפס"ד. נוצר מצב שבו תושבי השכונות החרדיות חוששים שיעשה נגדם שימוש באמצעים ומפחדים לצאת מבתיהם, אפילו לצרכים חיוניים. נזכיר, כי שימוש באמצעים לפיזור הפגנות אינו אמור להוות אמצעי ענישה בידי המשטרה, ואם אמצעים אלה אינם משרתים את תכליתם – אין לעשות בהם שימוש (כעולה מסעיף ג (5) לנוהל מכת"ז ומסעיף א(2) לנוהל הפס"ד).
13. מהעדויות עולה עוד, כי השימוש באמצעים סביב הפגנות החרדים ובשכונות חרדיות נעשה במקרים רבים **ללא אבחנה** מספקת בין עוברי אורח ומתבוננים מהצד (שהגם שנחזים להיות חרדים אינם בהכרח לוקחים חלק בהפגנה או בהפס"ד) לבין מפרי סדר. ברבים מהמקרים שתוארו **לא ננקטו אמצעים מתאימים כדי להמנע מפגיעה בנשים, קשישים, ילדים ותינוקות**. באירועים האחרונים נעשה שימוש רב בבואש בסביבה צפופה ומאוכלסת בילדים ומשפחות רבים, לעיתים בשעה שהנסיבות וחומרת הפרות הסדר לא הצדיקו שימוש באמצעי כה קיצוני. שימוש במכת"זית או בבואש כאמור עומד בניגוד להוראת סעיף א(8) לנוהל הפס"ד וסעיף ג(5) לנוהל מכת"ז.
14. נוהל בואש קובע עוד, כי יש להפעיל שיקול דעת בעת שימוש בבואש **בשטח בנוי וצפוף**, בהתחשב ברוחב הרחוב ומאפייני הסביבה וכי יש לשקול חלופות אפשריות. השימוש בבואש באירועים שלעיל מעיד על שיקול דעת לקוי ביותר שהתעלם לחלוטין ממאפייני המקום והנזק שייגרם לסביבה (סעיף 5ט' לנוהל).
15. יודגש, כי עמדתנו היא **שהשימוש בבואש הינו פסול מן היסוד** ואין כל שימוש מידתי ולגיטימי שניתן לעשות בו בכלל ובשכונות מגורים בפרט. הבואש הינו מעצם טבעו אמצעי בלתי ממוקד לפיזור הפרות סדר והוא מתיז את הסילון הנרחב שלו לעבר תאי שטח גדולים ופוגע בעוצמה בחפצים, אנשים ובתים ללא אפשרות לכוון לעבר אדם מסוים או אף לעבר קבוצה של אנשים שנמצאת בתנועה. לאור זאת, שימוש בבואש בשכונות מגורים זורה הרס בלתי מובחן וארוך טווח ופוגע בחיי היום יום של כלל האוכלוסייה המתגוררת באזור. לצד הקושי לנשום בחופשיות, לאכול ולישון במקום שבו שוררת צחנה קשה כל כך, התושבים דיווחו על תחושת השפלה קשה. מדובר באמצעי משפיל ופוגעני, שהשימוש בו כלפי אזרחים לפיזור הפגנות אינו מקובל באף מדינה מתוקנת, למיטב ידיעתנו.
16. בנוסף, בחלק מהמקרים נעשה **שימוש מסוכן בהתזה לעבר הגוף ממרחק קצר**, דבר שיוצר סיכון לגרימת פציעות קשות ומנוגד להוראת סעיף א(4) לנוהל הפס"ד. בהפגנה שהוזכרה לעיל מיום 22.12.2020 הופעלה המכת"זית במספר סבבים לאורך מספר שעות, מבלי שניתנה למפגינים התראה מספיקה מראש והזדמנות להתפנות מהמקום. הסילון כוון בין היתר ישירות לעבר מפגינים **שעמדו על המדרכה ולא נקטו באלימות**, ולעבר עוברי אורח ברחוב. בנוסף כוונה המכת"זית **ישירות לכיוון ראשיהם** של מפגינים מטווח קצר וכן ישירות לכיוון ראשו של מפגין **העומד לבדו עם שלט מחאה על הכביש** באופן שכמעט מעיף את המפגין על הקרקע.
17. מהעדויות והתלונות הרבות שהובאו לידיעת המשטרה במקרים קודמים, ידוע כי השימוש במכת"זית כמתואר עלול לגרום לפגיעה קשה בבריאותם של אזרחים, ובין היתר לפציעות ראש,

לנפילה של אזרחים בעוצמה רבה על המדרכה או הכביש ושבירת עצמות וגפיים, לפגיעה בעור התוף ובעיניים, לזעזועי מוח, ועוד. על אף שהסיכונים והנזקים ידועים למשטרה היטב, השימוש במכת"זית בניגוד לנהלים ולכללי הזהירות, נמשך, תוך סיכון חייהם ובריאותם של אזרחים ומפגינים.

18. לאחרונה היינו עדים לדיון ציבורי ער בנושא שימוש במכת"זית בהפגנות והנזקים הנלווים לכך. הדיון הציבורי הביקורתי בנושא כלל סיקור נרחב באמצעי התקשורת המרכזיים והגיע גם לועדת הפנים והגנת הסביבה וכן לדיונים בבג"ץ. בעקבות זאת נפסק לגמרי השימוש במכת"זית

19. בעקבות דיון ממושך בעתירה שהוגשה בנושא הפסיקה משטרת ישראל לעשות שימוש במכת"זית במסגרת ההפגנות נגד השחיתות השלטונית (הפגנות בלפור), גם כאשר אלה כוללות חסימת צירי תנועה והפרעה מסויימת לסדר ולשגרת החיים הרגילים – וטוב שכך (ר' גם פסק הדין בבג"ץ 5175/20 עמותת חוזה חדש נ. מ"מ מפכ"ל משטרת ישראל (מיום 7.9.2020)).

20. במסגרת העתירה שהוגשה בעניין קרויס, וכן במסגרת הדיון הציבורי בעניין השימוש במכת"זית בהפגנות בבלפור, בין היתר בדיון בועדת הפנים והגנת הסביבה ביום 28.7.20, הובאו בפני המשטרה עדויות רבות ומפורטות לנזקים הרבים והחמורים שנגרמים כתוצאה מהשימוש במכת"זית בניגוד לנהלים, החל מפגיעות ראש ונפילות קשות ועד לשבירת עצמות וקריעת עור התוף של מפגינים (ר' עניין קרויס, פס' 3 לפסק דינו של השופט אלרון, פרטוקול הדיון בועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת מיום 28.7.2020 ונספח להערות האגודה לאזרח לקראת הדיון, המפרט פציעות קשות שנגרמו למפגינים מקרב האוכלוסייה החרדית; ראה גם [פנייתה של עו"ד אן סוציין](#) בשם הוועד נגד עינויים והאגודה לזכויות האזרח בעניין פגיעת המכת"זית במפגינים, מיום 8.5.2018). עם תום הדיון, ובעקבות העדויות הקשות שנשמעו בו, קראה הוועדה למשטרה לגבש נוהל חדש, שקוף וגלוי, אודות הכלים שעומדים לרשות לשם טיפול בהפרות סדר.

21. למרות כל האמור, באירועים האחרונים נעשה שימוש נרחב בבואש ובמכת"זית, לעיתים תוך הפרה של הנהלים והכללים שנקבעו בפסיקה, כפי שתוארו בהרחבה. על אף קיומן של הפרות סדר חמורות – יש להמנע משימוש באמצעים מסוכנים לפיזור הפס"ד באופן בלתי מובחן, שפוגע באוכלוסייה שלמה, על לא עוול בכפה. לנוכח הביקורת הציבורית הרבה שנמתחה על השימוש במכת"זית ובבואש לפיזור הפגנות, על המשטרה לשקול את השימוש במכת"זית ובבואש אל מול התועלת העולה ממנה – ובכל מקרה להקפיד שבעתיים על שימוש בהתאם לנהלים ותוך נקיטת כל אמצעי הזהירות המתחייבים כדי למנוע פגיעה באזרחים.. יש ליישם מדיניות זו באופן שוויוני, גם ביחס להפגנות מסוקרות ומתוקשרות פחות מאלה המתקיימות ברחוב בלפור.

23. לאור האמור לעיל נבקשכם:

- א. לאסור כליל שימוש בבואש בשכונות מגורים;
- ב. לוודאי כי לא מבוצע שימוש במכת"זית בקרבת תינוקות, ילדים ונשים בהריון;
- ג. לאסור על התזה לעבר בתים, חדרי מדרגות, חלונות, בתי כנסת ומקומות סגורים אחרים;
- ד. לאסור על התזת מכת"זית לעבר עוברי אורח. ככל שלא ניתן להימנע מכך בשל אופיו של האמצעי – יש להימנע כליל משימוש באמצעי;

ה. לרענן את הנהלים וההנחיות הניתנות למפעילי מכת"ז לפני כל יציאה לשכונות חרדיות ;
ו. לבצע תחקיר משטרתי על אופן השימוש במכת"זית ובבואש במועדים ובמקומות המפורטים במכתבנו, לאור העדויות והתיעוד שהוצגו לעיל.

בכבוד רב,

רעות שאער, עו"ד	סיון תהל	ירון ג'קסון	אפרת ברגמן-ספיר, עו"ד
מנהלת פניות הציבור	רכז שטח וחופש מחאה	רכז קהילות	מנהלת המחלקה המשפטית
האגודה לזכויות האזרח		הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל	

העתקים :

תנ"צ איילת אלישר, עו"ד, היועצת המשפטית למשטרת ישראל : yoamash@police.gov.il

תנ"צ דורון תורגימן, מפקד מחוז ירושלים : mahoz.jerusalem@police.gov.il

-- רפואי אישי --

תאריך רישום: 26/01/2021
תאריך הדפסה: 26/01/2021

סיכום ביקור

ביקור ב - 26/01/2021 13:57 אצל ד"ר [REDACTED], רפואה פנימית מ.ר.: 34183
ביקור נוסף בלי כרטיס

סיבת פניה - מחלה

סיבת ביקור

מתגוררת ברמת בית שמש ב ברחוב רבי יהושע
אתמול הישפריצו בואש ו הירגישה סחרחורת ו חולשה ו כאבי עד היום
גם לפני שבוע הירגישה דומה להחר הטזה
מצינת שילדים שלה עם נטיה לאלרגיה ו התלוננו על כאבי ראש ו כאבי בטן

אבחנות

- ALLERGIC REACTION UNS

תרופות

- LORATADIN 10MGX10 TAB 10MG 1 PO 1 X 1/day 1 O.P.(15%)

דין והמלצות

לשטוף פנים ו פה ו אף בזמן הטזה
שתיה מרובה

רופא/מטפל: ד"ר [REDACTED]	רשיון: 34183	[REDACTED]
תחום עיסוק: רפואה פנימית	טלפון: [REDACTED]	[REDACTED]
כתובת: [REDACTED]		

www.meuhedet.co.il